

Lasse Hodne

Grlica kao simbol čistoće i žrtve

Tema je ovoga članka simbolično značenje grlice u prikazima *Kristova prikazanja u Hramu*, u europskoj kasnoantičkoj i srednjovjekovnoj umjetnosti. Grlica se spominje u nizu antičkih i srednjovjekovnih izvora, poput *Physiologusa* i *Bestiarija*. U Starom zavjetu susrećemo je u *Knjizi Postanka*, gdje Bog zapovijeda Abrahamu da mu kao žrtvu prinese «junicu od tri godine, kozu od tri godine, ovna od tri godine, jednu grlicu i jednog golubića» (Post 15, 10). U Levitskom zakoniku čitamo o obredu čišćenja koji uključuje «jednogodišnje janje za žrtvu paljenicu i jednog golubića ili grlicu za žrtvu okajnicu» (Lev 12, 6). Ovaj se običaj spominje i u opisu Kristova prikazanja u Hramu, koji nalazimo u Evanđelju po Luki. Nakon posvećenja muškog prvorođenca Gospodinu, prinosi se žrtva «kako je rečeno u Zakonu Gospodnjem: dvije grlice ili dva golubića» (Lk 2, 24).

Srednjovjekovni vizualni prikazi *Kristova prikazanja* uglavnom se temelje na stihovima iz Evanđelja po Luki te na proširenoj verziji iste priče koju nalazimo kod Pseudo–Mateja. Grlice, koje gotovo uvijek možemo naći na slikovnim prikazima ove scene, odnose se na žrtvu prinesenu toga dana. Žrtva je povezana s obredom čišćenja, koji se u srednjem vijeku poklapao s marijanskom svečanošću. Tijekom ranoga srednjeg vijeka scena dobiva novo značenje: umjesto Kristova posvećenja u prvi plan dolazi pročišćenje Djevice.

Ovaj tekst nastoji prikazati razvoj ovog motiva, počevši od najstarijeg sačuvanog prikaza, među mozaicima trijumfalnog luka iz 5. stoljeća u crkvi Santa Maria Maggiore u Rimu, do kasnosrednjovjekovnih prikaza. I dok je u prvom slučaju (Santa Maria Maggiore) promatračeva pozornost usmjerena na Kristovo prikazanje Šimunu i Ani, kasnije verzije obično sadrže brojne simbole nevinosti i čistoće koji aludiraju na Marijino djevičanstvo. Najvažniji je od tih simbola upravo grlica, koju srednjovjekovni izvori opisuju kao čistu i monogamnu. Prikaz ovog razvoja ostvaren je usporedbom srednjovjekovnih tekstualnih izvora, koji za polazište uzimaju ne samo spomenute biblijske izvore koji grlicu povezuju sa žrtvom Gospodinu već i «glas grlice» iz *Pjesme nad pjesmama*.

Prijevod s engleskoga: Ana Bratulić